

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

Popular Paticipation and Community's Strengthen at Huong Nam Khoa, Trad.

T096247

โดย

นางสาวพัชรี ชมภูพิน

เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

พ.ศ. 2546

ป/พ.

ท 5247

25 46

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน 96247

วันเดือนปี.....

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

Popular Paticipation and Community's Strengthen at Huong Nam Khoa, Trad.

โดย

นางสาวพัชรี ชมภูพิน

พ.ศ.2546

ภาควิชาเทคนิคเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร

Department of Agricultural Technique

Faculty of Agricultural Technology

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

กรุงเทพมหานคร 10520

KINGMONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY

CHAOKUNTAHARN LADKRABANG

BANGKOK, 10520 THAILAND

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
ภาควิชาเทคนิคเกษตร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง

การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

Popular Participation and Community's Strengthen at Huong Nam Khoa, Trad.

โดย

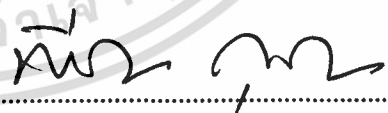
นางสาวพัชรี ชมภูพิน

ได้รับรองการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (พัฒนาการเกษตร)

เมื่อวันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ

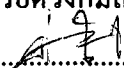
(อาจารย์พีรชัย กุลชัย)

กรรมการปัญหาพิเศษ

(อาจารย์ดวงกมล ปานรศทิพ)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์สุชมาภรณ์ จันทร์ศรี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว
อำเภอเมือง จังหวัดตราด

โดย : นางสาวพัชรี ชมภูพิน

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ :

(อาจารย์พีรชัย กุลชัย)

31/12/46.

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม กิจกรรมการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งข้อมูลได้มาโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 373 ชุด และได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้นำทางการปกครองของชุมชนเพื่อให้ได้รายละเอียดและข้อมูลที่ชัดเจน

การมีส่วนร่วม และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งนั้น ประชาชนร้อยละ 93.3 เข้าร่วมการทำบุญเข้าพรรษา และการทำบุญงานใหญ่ๆ ของชุมชน ในการมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็น ประชาชนเห็นด้วยกับการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการบริหารงานรวดเร็วร้อยละ 74.5 การจัดงบประมาณร้อยละ 70.8 การวางแผนงานร้อยละ 75.6 การประชาสัมพันธ์โครงการร้อยละ 73.2 และความโปร่งใสในการบริหารงานร้อยละ 68.6 ในการเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน ร้อยละ 46.6 ประชาชนต้องการที่จะรักษาสิทธิของตนเองและครอบครัวในการรับรู้เรื่องราวภายในชุมชน กรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนร้อยละ 58.2 จะมีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การพัฒนาชุมชน ประชาชนจะช่วยกันออกแรง ร้อยละ 85.3 ในการพัฒนาชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้ได้มีการจัดทำขึ้นเพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร) ซึ่งกว่าจะเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ได้ดังนี้ ต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมาย ทั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลต่างๆ ที่คอยให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาและแก้ไข ข้อบกพร่อง ข้าพเจ้าขอขอบคุณบุคคลต่างๆ มา ณ โอกาสนี้ คือ อาจารย์ไพรัช กุลชัย ประธาน กรรมการปัญหาพิเศษ อาจารย์ดวงกมล ปานรศทิพ กรรมการปัญหาพิเศษ ที่คอยให้คำแนะนำมา โดยตลอด และขอขอบคุณกลุ่มประชาชนตำบลห้วยน้ำขาว ผู้นำทางการปกครอง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 คุณสมพงษ์ ทวีสุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 คุณสำเนา เป็ดแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 คุณวิไลย์ สืบสอน ที่คอยให้ความร่วมมือในเรื่องการตอบแบบสัมภาษณ์และข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับชุมชน

ข้าพเจ้าหวังว่าปัญหาพิเศษฉบับนี้คงเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้พบเห็นและผู้ที่สนใจในเรื่องนี้ ได้ไม่มากนักน้อย ความดีใดๆ ที่เกิดขึ้นก็ขอมอบแก่บุคคลดังกล่าวข้างต้น แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขอรับไว้และกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

พัชร ชมภูพันธ์

มีนาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(ก)
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1
ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา	2
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	2
บทที่ 2 ตรวจสอบเอกสาร	
ความหมายของความคิดเห็น	3
นิยามและแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม	4
แนวความคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งในชุมชน	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
ข้อมูลของตำบลห้วยน้ำขาว	12
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	14
เครื่องมือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	14
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	15
ระยะเวลาที่ทำการวิจัย	15
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	16
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	24
เอกสารอ้างอิง	26
ภาคผนวก	28

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การดำเนินงานทำปัญหาพิเศษ	16
2	ข้อมูลพื้นฐานของประชากรตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด	17
3	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน	19
4	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล/ ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน	20
5	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน/ กิจกรรมหมู่บ้าน	21
6	การมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อมีปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน	21
7	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาชุมชน	21

บทที่ 1

บทนำ (Introduction)

ความสำคัญของปัญหา

จากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายในด้านการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนั้นแล้วยังส่งเสริมและให้การสนับสนุนในการให้ชุมชนได้เข้าร่วมในการสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคงและมีความยั่งยืน จึงเห็นได้ว่าเป็นทางเลือกที่สำคัญในการที่พัฒนาเพื่อที่จะสร้างรากฐานให้กับชุมชนไปสู่ความมั่นคงของประเทศ

การที่รัฐบาลมีนโยบายและแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งนั้น ทำให้มีหน่วยงานได้เข้ามาร่วมกันดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ความเข้มแข็งของชุมชนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ในการที่จะดำเนินงานและการจัดโครงการต่างๆ จะต้องดูความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของชุมชน โดยให้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

ในส่วนของตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราดนั้น เป็นชุมชนที่ได้เข้าร่วมโครงการดำเนินการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพ โดยประชาชนจะเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำ ในด้านการวางแผน การปฏิบัติ การดำเนินงาน การจัดการการพัฒนาชุมชนไปด้วยกัน ซึ่งจากผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาถึงกิจกรรมในการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

การศึกษาการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด คาดว่า ผลจากการวิจัยครั้งนี้ นำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงาน ในการพัฒนาชุมชน โดยมีการตรวจสอบการเข้าร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรม หรือเข้าร่วมโครงการต่างๆ ว่ามี

จำนวนประชาชนมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อที่จะร่วมกันหาแนวทางสร้างความเข้าใจกับประชาชน ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมกันพัฒนาชุมชน ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น
ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วม กิจกรรมในการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มชาวบ้าน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้นำทางการปกครองของชุมชนเพื่อให้ได้รายละเอียดเพิ่มขึ้น

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมในกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เช่น ร่วมในกระบวนการวางแผน ดำเนินกิจกรรมของประชาชนตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

2. ประชาชน หมายถึงบุคคลทั่วไปทุกระดับที่มีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

3. ชุมชน หมายถึงองค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่งและปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้ และสามารถแก้ปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

4. ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนโดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบต่องานนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่นๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ ในสังคมด้วย

บทที่ 2

ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review of Related Literature)

ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและความเข้มแข็งในชุมชนมีตรวจเอกสารไว้ดังนี้

1. ความหมายของความคิดเห็น
2. นิยามและแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม
3. แนวความคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งในชุมชน
 - นิยามและความหมายของความเข้มแข็งในชุมชน
 - องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง
 - ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. ข้อมูลของตำบลห้วยน้ำขาว

1. ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นเรื่องของส่วนบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีขอบเขตตามประสบการณ์ของบุคคลต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งมีข้อแตกต่างคล้ายคลึงหรือความหลากหลายของแต่ละบุคคล ทำให้เกิดความขัดแย้ง เห็นด้วย คล้อยตาม ซึ่งเป็นพฤติกรรมของสังคม ด้วยเหตุนี้ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยาหลายท่าน ได้กำหนดความหมายของคำว่า ความคิดเห็น ไว้หลายทฤษฎีดังนี้

กันยา สุวรรณแสง (2535 : 107) ได้ระบุไว้ว่าความคิดเห็นเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งเป็นการใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งหรือเหตุการณ์ต่างๆ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของความคิดเห็น ในขณะที่ นิคม วิชัยดิษฐ์ (2534 : 17) ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่าหรือทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพล ของทัศนคติสอดคล้องกับแนวคิดของรัชนี เศรษฐโง

(2528 : 59) ได้ระบุว่าความคิดเห็นเป็นความรู้สึกนึกคิดที่ประเมินออกมาเป็นทฤษฎีของความพอใจหรือไม่พอใจของบุคคลหรือกลุ่มคนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ

ดังนั้นถ้าวัดทฤษฎีที่ควรจะวัดความคิดเห็นของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ทั้งในและนอกปัจจัยทั้งหลายซึ่งในส่วนของความคิดเห็นเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งอาจแสดงออกมาด้วยการพูด การปฏิบัติ หรือการเขียน การแสดงออกของความคิดเห็นจะเกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม การศึกษา ประสบการณ์ สภาพแวดล้อมและพฤติกรรม

ระหว่างบุคคล เป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาและประเมินค่าก่อนที่จะตัดสินใจแสดงความคิดเห็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยามให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในเรื่องนั้นๆ ซึ่งความคิดเห็นนี้อาจเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้ ใต้ให้ความหมายของคำว่า ความคิดเห็น (opinion) (1.) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากใจของมนุษย์เพื่อการมอง เลือกรับพิจารณาเลือกหรือประเมินสิ่งใด สิ่งหนึ่งเป็นการเฉพาะ (2.) เป็นความเชื่อที่มีระดับมากกว่าความประทับใจแต่ไม่ใช่การมีความรู้ (3.) เป็นการแสดงออกซึ่งการพิจารณาหรือประเมินอย่างมีระบบมีเหตุมีผลหรือได้รับการชี้แนะจากความสำเร็จ ความเชื่อ ความศรัทธา กฎเกณฑ์หรือหลักการต่างๆ ในส่วนของด้านการแสดงความคิดเห็นจะทราบได้ถึงการยอมรับและปฏิเสธ ความคิดเห็น วิสุทธิ สุทธิชัย : (2542) หมายถึงสิ่งที่คิดไว้ ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการไตร่ตรอง

สรุปความคิดเห็นที่กล่าวมาแล้ว คือ การแสดงความคิดเห็น ทศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจจะแสดงออกมาจากการพูด การเขียน การปฏิบัติ และการแสดงความคิดเห็นของแต่ละบุคคลอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้

2. นิยามและแนวคิดการมีส่วนร่วม

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมเป็นสาระที่สำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาทางด้านการเมืองวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคมด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นหรือระดับชุมชนก็ดี มิใช่ของใหม่แต่เป็นเรื่องที่ทำกันมาหลายทศวรรษแล้ว ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527:117) กระแสนโยบายการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นนั้นเกิดขึ้นมาจากปัญหาความล้มเหลวในการดำเนินงานพัฒนาในอดีต ซึ่งเน้นการให้ความสำคัญกับบทบาทของชนภายนอกชุมชนแต่ละเขตศักยภาพและความสามารถของคนในชุมชน ดังนั้นจึงได้มีการหันมาทบทวนถึงประสิทธิภาพการพัฒนาที่ผ่านมา ทำให้ได้ข้อสรุปว่าองค์กรท้องถิ่นน่าจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา โดยมีส่วนในการวิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจและประเมินผลด้วยตนเอง

ในปัจจุบันมีการกล่าวถึงแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นกันอย่างแพร่หลาย และในทัศนะแตกต่างกันไป ดังต่อไปนี้

กรณีกา ชมดี (2524:29) ได้สรุปคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นว่า หมายถึง ความร่วมมือของกลุ่มคนที่เข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

เสน่ห์ จามริกและคณะ (2536) ได้ให้คำจำกัดความการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นว่า องค์กรท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้ของซึ่งกันและกันในการปูพื้นฐานความ มั่นคงเพื่อวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในบั้นปลาย และกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นว่าเริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีผลประโยชน์ต่อส่วนรวมและเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของชุมชนสุริชัย หวันแก้ว (2538:17) ได้อ้างถึงคำจำกัดความของคำว่า การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นจากนิยามของเพอซและแมทธิส หมายถึง การที่ได้มีการเพิ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ตามสภาวะสังคมที่เป็นอยู่การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นได้ถูกตีความไปในความหมายที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อของแต่ละบุคคล ตลอดจนกาลเวลาและยุคสมัยอีกด้วย ความหมายดังกล่าว นำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับยุทธศาสตร์มีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นว่า เป็นทางเลือกการพัฒนา(Alternative Development) ซึ่งมีพื้นฐานที่สำคัญ ๆ อยู่ 3 ประการคือ

1. กลไกการพัฒนาเคลื่อนย้ายจากรัฐสู่ประชาชน โดยองค์กรท้องถิ่นมีบทบาทหลักในการพัฒนา
2. เป้าหมายการพัฒนา คือการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งและพัฒนาตนเอง ไม่ใช่พึ่งพารัฐหรือองค์กรพัฒนาจากภายนอก
3. กระบวนการพัฒนา ยึดหลักจากล่างสู่บน (Bottom up) มากกว่าบนลงล่าง (Top down) ทั้งนี้เพื่อที่จะให้เกิดการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องยึดแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

3.1 ต้องถือว่าองค์กรท้องถิ่นเป็นหลักในการแก้ปัญหาด้วยการพึ่งตนเอง องค์กรจากส่วนกลางเป็นเพียงตัวกระตุ้น หรือสนับสนุนเท่านั้น

3.2 กิจกรรมการพัฒนาใดๆ ต้องเริ่มจากพื้นฐานขององค์กรท้องถิ่น กล่าวคือคำนึงถึงวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ในชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบันและพึงตระหนักว่าการขัดแย้งกิจกรรมการพัฒนาซึ่งกำหนดตามกรอบความคิดจากองค์กรภายนอกชุมชน นอกจากจะไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแล้ว ยังเป็นการทำลายศักยภาพในการแก้ปัญหาของชุมชน ในลักษณะของการขาดความมั่นใจในตนเองและต้องพึ่งพาพลังภายนอกชุมชนตลอดเวลา

ยาดาฟ อังใน ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย.(2538: 18) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเข้าร่วมของประชาชนหรือกลุ่มตัวแทนของชุมชน ในกระบวนการพัฒนาด้วยความสมัครใจและต้องไม่ถูกบังคับ

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

เนื่องจาก การมีส่วนร่วม เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในสังคมในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนครั้งนี้ได้นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

2.1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับบทบาท (Concept and Theory of Role)

ลินตัน อังใน ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย.(2538:23) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของตำแหน่งและบทบาทไว้ว่า ตำแหน่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทว่าตำแหน่งนั้น ๆ จะมีภาระหน้าที่อย่างไร ฉะนั้นเมื่อมีตำแหน่งเกิดขึ้นสิ่งที่ควบคุมมาก็คือ บทบาทตำแหน่ง เพราะทุกๆ ตำแหน่งจะต้องมีบทบาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กำกับ บทบาทและตำแหน่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และกล่าวได้ว่าไม่อาจมีบทบาทได้โดยปราศจากตำแหน่ง หรือไม่อาจจะมีตำแหน่งได้โดยปราศจากบทบาท

ทิตยา สุวรรณะชญ (2524:9) ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยตำแหน่งและได้แบ่งบทบาทออกเป็น บทบาทตามอุดมคติ(Ideal Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ และบทบาทที่ปฏิบัติจริง(Actual Role) หรือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริง โดยกล่าวว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงนี้เป็นผลรวมของ บทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของอารมณ์จะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่ง รวมถึง ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง

บลูและเซลนิก อังโน ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย.(2538:23) ได้จำแนกบทบาทดังนี้

1. บทบาทที่สังคมกำหนดหรือบทบาทตามอุดมคติ เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้

2. บทบาทที่ควรกระทำ เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลก็ได้

3. บทบาทที่กระทำจริง เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อ ความคาดหวังและโอกาสที่จะกระทำในสังคม

จากทฤษฎีดังกล่าวสามารถโยงบทบาทหน้าที่ของกลุ่มบุคคล ในการเป็นสมาชิกกลุ่มของชุมชนในหมู่บ้านว่าได้กระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนในท้องถิ่นของตน

2.1.2 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Theory of Exchange)

โซเมน อังโน สัจญา สัจญาวิวัฒน์.(2523:203) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมประกอบด้วยหน่วย(Elements) ที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. กิจกรรม(Activities) คือ การกระทำของมนุษย์เพื่อมุ่งรางวัล

2. การกระทำระหว่างกัน(Interaction)เป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันในหน่วยกิจกรรมเพื่อต้องการรางวัลและหลีกเลี่ยงการลงโทษจากบุคคลอื่น

3. ความรู้สึก(Sentiment)เป็นสภาพจิตในตัวบุคคลในกิจกรรมและการกระทำระหว่างกัน เช่น ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ

นอกจากนี้แล้วพฤติกรรมแลกเปลี่ยนยังมีตัวแปรอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น คุณค่า ปริมาณ ราคา ทุน เป็นต้น

จากแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า บุคคลหรือผู้กระทำ ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมมีความสนใจที่จะเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆในสังคมนั้น จะมีความรู้สึกและจุดมุ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมายที่ต่างกัน ทำให้รู้สึกควบคุมสถานการณ์และเงื่อนไข ตลอดจนเลือกจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต่างกัน

2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537:21) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้ คือ

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่งทำให้เกิดความเกรงใจที่

จะกระทำ

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มิอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ

รีดเดอร์ อ่างใน ไพจิตร ไตรวงศ์ข้อย(2538:19) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน 11 ประการดังนี้

1. การปฏิบัติตนให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลแต่ละกลุ่มบุคคลจะเลือกแบบวิธีการปฏิบัติที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง
2. มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคล จะปฏิบัติในสิ่งที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
3. เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคล จะมีพฤติกรรมเพื่อปกป้องและรักษาเป้าหมายของตนเอง
4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดาบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้งจะมีพฤติกรรมที่เกิดจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
5. ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคล จะมีพฤติกรรมตามที่ตนคาดหวังว่าควรจะได้แสดงในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วย
6. การมองแต่ตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะทำการสิ่งต่างๆ ซึ่งคิดว่าตัวเองควรต้องกระทำเช่นนั้น
7. การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำการสิ่งต่างๆ ในสถานการณ์ที่ถูกบังคับ
8. นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำการสิ่งต่างๆ ตามนิสัยที่ชอบหรือให้สอดคล้องกับประเพณีเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ
9. โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคมตามจำนวนชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยให้
10. ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

11. การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขาารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีให้กระทำในกิจกรรมนั้น ๆ

อัลวิน อ่างใน ไพจิตร ไตรวงศ์ช้อย.(2538:22) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางสังคม การศึกษา อาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะของครอบครัว ตลอดจนค่านิยมของสังคม

2.3 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดียิ่งขึ้น ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ มีดังนี้

1. ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่
2. ความผูกพันต่องานและท้องถิ่นที่มีมากขึ้น
3. ประชาชนยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากและเร็วขึ้น
4. ประชาชนและเจ้าหน้าที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
5. การพัฒนาการกระทำทำได้ง่ายขึ้น
6. ผลงานมีคุณภาพจากการที่มีคนร่วมพิจารณาคำเนินการมากขึ้น
7. การติดต่อสื่อสารความคิดและสร้างคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ

จากนิยาม แนวความคิดและรูปแบบการมีส่วนร่วม จะเห็นว่า การมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมรวมกลุ่มของประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาชนบทเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จอย่างแท้จริง

3. นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

ปาน กิมปี (1999) ได้อธิบายถึง ชุมชนเข้มแข็งหมายถึงชุมชนที่มีศักยภาพในการคิด ตัดสินใจ กำหนดแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยพลังของคนในชุมชน อาจจะรับการช่วยเหลือจากภายนอกบ้าง แต่ก็เป็นกรรับที่มุ่งเพื่อการพึ่งตนเองได้ต่อไป ดังนั้น ชุมชนที่มีโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจดี คนในชุมชนมีฐานะเศรษฐกิจมั่นคงมีเงินกองทุนของชุมชนจำนวนมากก็อาจ ไม่มีความเข้มแข็ง ถ้าคนในชุมชนต่างคนต่างอยู่ แข่งขันเอาชนะกันไม่เคยมีการร่วมมือกันทำอะไรเพื่อส่วนรวมปีศาจระของชุมชนให้กับผู้ใหญบ้านหรือเมื่อมีปัญหาที่เรียกร้องให้หน่วยราชการมาแก้ไขให้ตรงกันข้ามชุมชนที่คนในหมู่บ้านมีฐานะเศรษฐกิจไม่คั่นก ถนนหนทางไม่สะดวก ไม่มีไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ก็อาจเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ ถ้าคนในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รับฟังความเอกลสารนี้เป็นเอกลสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกลสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คิดเห็นซึ่งกันและกัน เอาใจใส่ทุกข์สุขกันสม่ำเสมอ ช่วยเหลือเอื้องาน ช่วยกันแก้ไขปัญหของหมู่บ้าน มีกิจกรรมเพื่อส่วนรวมร่วมกันอยู่เป็นนิจ

เอกฮิสโร วรณศรี (2002) ได้อธิบายถึง ความเข้มแข็งของชุมชน คือ การเพิ่มกำลังอำนาจให้กับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการแก้ไข้ปัญหาและการพัฒนาชุมชน ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยประชาชนรวมตัวกันด้วยจิตสำนึก แสดงบทบาทเต็มศักยภาพในการจัดการเรื่องต่างๆ ด้วยรักสามัคคี

รักบ้านเกิด (2002) ได้อธิบายถึง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่นมิติทางด้านเศรษฐกิจทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

3.1 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

ภายใต้ความเข้มแข็งของชุมชนและยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นพัฒนามีกุมนักพัฒนาชนบทหลายกลุ่มได้พยายามศึกษาเพื่อพัฒนา โดยเฉพาะความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการกับปัญหาและการพัฒนาในความพยายามดังกล่าวได้พบว่า ได้มีผู้ศึกษาและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็งหลากหลาย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

บัณฑร อ่อนคำ และวิริยา น้อยวงศ์ ยางค์ อ่างใน ชีระพงษ์ แก้วหาวงษ์.(2543) ระบุว่าองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนา โดยเน้นชุมชนเป็นตัวตั้ง ได้แก่

1. ภูมิปัญญา และความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก
2. องค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและจัดระเบียบในชุมชน
3. เวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการบูรณาการจากภายนอก

ชีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543) ได้เสนอองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งในทัศนะของการรวมเอาประสบการณ์และแนวคิดต่างๆ มาเพื่อใช้ในการนำไปสู่การปฏิบัติดังนี้

1. อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยยึดเหนี่ยวคนในชุมชนและความเป็นชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์มุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี เชื่อในศักยภาพของคนในชุมชน มีสำนึกความเป็นชุมชนและรู้จักแบ่งปัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การจัดองค์กรและบริหารการจัดการ มีการจัดองค์กรและการแบ่งบทบาทหน้าที่ มีการบริหารจัดการทรัพยากรและกระบวนการแผนที่ดี และประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. การมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เป็นภาพของควมมีชีวิตชีวาของชุมชน มีการขยายกิจกรรมและสมาชิก เกิดการริเริ่มโครงการใหม่ๆ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป

4. ชุมชน มีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และสำนึกเพื่อส่วนรวม มีเงิน สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ มีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ผสมผสานกับความรู้ ประสบการณ์เท่าทัน ตลอดจนทุนทางวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ

5. เครือข่ายความร่วมมือมีความหลากหลายทั้งกิจกรรมและองค์กรเกิดความร่วมมือเพื่อกิจกรรมสาธารณะและมีอำนาจต่อรอง เกิดการติดต่อสื่อสารแนวราบ (เป็นสาธารณะ) แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเทคโนโลยี

6. สิทธิและอำนาจการต่อรองทางการเมือง มีสิทธิในการจัดทรัพยากรทางท้องถิ่น มีอำนาจในการกำหนดยุทธศาสตร์ของชุมชนและต่อรองกับภาครัฐหรือทุน มีการควบคุมกลไกการตลาด กฎหมาย และคุ้มครองสิทธิของประชาชนในชุมชน

7. เกิดการยอมรับจากสังคมภายนอก เกิดการยอมรับจากองค์กรภายนอกและชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองพร้อมถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชนอื่น

7.1 บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม

7.2 มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก

7.3 มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเองรักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน

7.4 มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ

7.5 มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

7.6 มีการเรียนรู้เชื่อม โยงกัน เป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ

7.7 มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

7.8 มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี

7.9 มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

3.2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

รักบ้านเกิด (2002) ได้อธิบายถึง ชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการปัญหาของตนและชุมชน
 3. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมไปรงใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ
 4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน
 5. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
 6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คนและมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
 7. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
 8. มีเครือข่ายความช่วยเหลือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน
- ดังนั้นความเข้มแข็งของชุมชน จึงต้องได้รับการร่วมคิด ร่วมทำ และได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น ทำให้ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉอาน วุฑฒิกกรรมรักษา (2526 :114) ได้ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงสร้างงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และการศึกษา

ลัดดาวัลย์ อนุกุล (2522 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของสตรีอาสาสมัคร พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ เจตคติ อาชีพ รายได้ อายุ สถานภาพสมรส ความสัมพันธ์กับองค์กรสตรี และการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมสตรี

สมหมาย สาตทรัพย์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวพุทธ : ศึกษากรณี ชุมชนศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษจากการศึกษาพบว่า (1) ชุมชนศรีสะเกษ มีความเข้มแข็งของชุมชนในระดับสูง ซึ่งการที่ชุมชนจะมีความเข้มแข็งในระดับสูงได้นั้น จะต้องมีการสร้างปัจจัยหลายอย่าง โดยมีความเข้มแข็งในทางด้านปัจจัยเศรษฐกิจชุมชนในระดับสูง ปัจจัยทางด้านการเรียนรู้มีความเข้มแข็งในระดับสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และปัจจัยทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม มีความเข้มแข็งสูงเช่นกัน และเป็นปัจจัยที่มีความเข้มแข็งมากที่สุด ใน 3 ปัจจัยที่ทำการศึกษา เพราะในปัจจัยนี้มีความศรัทธาทางพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชน (2) ปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชนทั้ง 3 ปัจจัย พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจชุมชน สัมพันธ์กับปัจจัยการศึกษาเรียนรู้ในระดับสูง ปัจจัยการศึกษาเรียนรู้สัมพันธ์กับปัจจัยศาสนาวัฒนธรรมในระดับปานกลาง และปัจจัยความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจชุมชน การศึกษาเรียนรู้และศาสนาวัฒนธรรมทั้ง 3 ด้าน สัมพันธ์กับความเข้มแข็งของชุมชนศรีสะเกษ โศกทุกปัจจัยในระดับสูง

อัครพล วรรณสุทธะ (2543.บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง:ศึกษากรณีเปรียบเทียบบ้านศิลารัศมีกับบ้านถิ่นสำราญ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า ความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองให้ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งเกิดจากผู้นำชุมชนใช้ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยเข้าไปมีบทบาทในการระดมเกี่ยวกับปัจจัยการเงิน ปัจจัยเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์กับภายนอกและภายใน มาใช้ในกระบวนการพัฒนาชุมชนหมู่บ้าน ในขณะที่ความล้มเหลวเกิดจากผู้นำใช้ภาวะผู้นำแบบอัตตาธิปไตย นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้นำนั้นยังต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถเสียสละอย่างมาก ตลอดจนทำงานอย่างสุจริต โปร่งใส ไม่คอร์รัปชั่น มีความยุติธรรม จึงจะสามารถสร้างศรัทธาจากชาวตลอดจนการระดมการมีส่วนร่วมจากชาวบ้านมาใช้ในกระบวนการบ้าน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ ศึกษาในเรื่องของสภาพทางสังคม ความเป็นไปของชุมชน ในการที่จะพัฒนาให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้น

5. ข้อมูลของตำบลห้วยน้ำขาว

จากการศึกษาเอกสารที่เรียบเรียง และจากการสัมภาษณ์ผู้นำ มีตำนานเล่าว่า มีชาวจีนเดินทางโดยเรือมาอาศัยอยู่ใกล้ๆ กับแหล่งน้ำแห่งนี้ ใช้เป็นที่ตั้งรกรากและทำมาหากิน ห้วยน้ำแห่งนี้ในขณะนั้นมีลักษณะค่อนข้างแปลก น้ำเป็นสีขาวขุ่น ไม่เหมือนที่อื่นๆ ชาวจีนอาศัยน้ำในห้วยน้ำใช้ทำการเกษตร ปลูกพริกไทยและพืชผัก ต่อมาเมื่อมีคนเข้ามาอาศัยกันมากขึ้น จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านห้วยน้ำขาว และตำบลห้วยน้ำขาวในปัจจุบัน

ตำบลห้วยน้ำขาว มีหมู่บ้านทั้งหมด 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแหลมโป๊ะ หมู่ที่ 2 บ้านเปรี๊ด ใน หมู่ที่ 3 บ้านคลองหลอด หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว หมู่ที่ 5 บ้านคันทนา มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,150 คน ชาย 1,587 คน หญิง 1,563 คน มีจำนวนครอบครัวทั้งสิ้น 1,059 ครอบครัว จำนวนหลังคาเรือนทั้งสิ้น 675 ครัวเรือน

มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 42 ตารางเมตร หรือ ประมาณ 26,254 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าชายเลน ประมาณ 10,500 ไร่ ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มและเป็นป่าชายเลน ลักษณะพื้นที่เป็นดินปน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทราย เหมาะสมกับการปลูกพืชไร่ อุณหภูมิเฉลี่ย 26-30 องศาเซลเซียส สภาพอากาศไม่หนาวนัก ฤดูร้อน อากาศร้อนพอสมควร แล้งเป็นบางครั้ง

อาชีพและเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวนยาง 255 ครัวเรือน ทำสวนผลไม้ 240 ครัวเรือน ทำประมง เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงหอย ค้าขาย และอื่นๆ 180 ครัวเรือน ภายในตำบลมีหน่วยธุรกิจ คือ โรงรวมยาง 1 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 ศูนย์สาธิต 4 แห่งในแต่ละหมู่ ยกเว้นหมู่ที่ 3 และมีสหกรณ์รวมยาง 1 แห่ง ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 1

สภาพทางสังคม ตำบลห้วยน้ำขาวมีโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเปรี๊ตใน หมู่ที่ 2 โรงเรียนวัดห้วยน้ำขาว หมู่ที่ 4 มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 2 แห่ง วัด 1 แห่ง คือ วัดห้วยน้ำขาว และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์เทพประทาน ทางด้านสาธารณสุขนั้นภายในตำบลมีสถานีอนามัย 1 แห่ง คือ สถานีอนามัยห้วยน้ำขาว และประชาชนในตำบลห้วยน้ำขาวมีอัตราการใช้ส้วมราดน้ำร้อยละ 99 มีสถานีตำรวจ 1 แห่ง เรียกว่า ตูยามเทพประทาน

การคมนาคม ในหมู่บ้านมีถนน 15 สาย ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 เป็นถนนลูกรัง มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กช่วงสั้นๆ กระจายอยู่ตามถนนสายสำคัญๆ ภายในมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ 8 ตู้ ทุกหมู่บ้านในตำบลมีไฟฟ้าเข้าถึง แต่ก็ยังไม่ครบทุกครัวเรือน

แหล่งน้ำธรรมชาติ ภายในตำบลห้วยน้ำขาวมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญประกอบด้วย คลอง 4 สาย ได้แก่ คลองมะกอก คลองเปรี๊ต คลองหลอด คลองน้ำขาว และสระน้ำสาธารณะ 5 แห่ง แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย ฝาย 5 แห่ง บ่อโยก 12 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 3 แห่ง

นอกจากนี้ภายในตำบลห้วยน้ำขาวยังมีทรัพยากรในพื้นที่เป็นป่าชายเลนมากถึง 20 ตารางกิโลเมตร ยังเป็นแหล่งของหอยธรรมชาติอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย(Research Methodologies)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีการศึกษาโดยการรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างต่อไปนี้

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวน 5 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 1 บ้านโป๊ะ

หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดใน

หมู่ที่ 3 บ้านคลองหลอด

หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้ำขาว

หมู่ที่ 5 บ้านคันทนา

จำนวนประชากรทั้งหมดมี 665 ครัวเรือน โดยในการทำวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 50% ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยทางด้านความเหมาะสมเรื่องของ เวลาและงบประมาณ เป็นช่วงระยะเวลาที่ไม่มากนัก จึงทำการใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 373 ชุด เพื่อที่จะให้เหมาะสมกับงานวิจัยและสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลให้มากขึ้น

2. การสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำทางการปกครองที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้รายละเอียดจากผู้นำที่เป็นทางการดังนี้

1. ผู้ใหญ่บ้าน

2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

3. อบต.

เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ

เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้กับกลุ่มตัวอย่างตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตอนที่ 2 การวัดการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนั้นมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้นำชุมชนเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รายละเอียดและข้อมูลมากขึ้น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบบังเอิญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
2. สัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม สร้างคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้นำชุมชนและสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านทั่วไปจำนวน 373 ชุด

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำ มาตรวจสอบวิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบเรียงใหม่ตามหัวข้อที่ศึกษา

นำข้อมูลที่รวบรวมโดยใช้แบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบข้อมูลสุดท้ายก่อนนำมาจัดระเบียบข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) ดังต่อไปนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{n}{N} \times 100$$

N = จำนวนตัวอย่างที่ทำการศึกษา

n = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

สถานที่ในการศึกษานี้ คือ ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2545 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการดำเนินการทำปัญหาพิเศษ

ลำดับที่	การดำเนินงาน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.
1.	ศึกษาและเขียนโครงร่าง						
2.	เสนอโครงร่างปัญหาพิเศษ						
3.	เก็บรวบรวมข้อมูล						
4.	วิเคราะห์ข้อมูล						
5.	ตรวจสอบ,ปรับปรุง ปัญหาพิเศษ						
6.	สอบปัญหาพิเศษ						

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล (Findings and Results)

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด รวบรวมโดยวิธีการศึกษาเอกสารและการใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มชาวบ้านตำบล ห้วยน้ำขาวซึ่งแบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม
2. การมีส่วนร่วม กิจกรรมการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ประจำปี 2545 โดยการเก็บแบบสัมภาษณ์ ทั้งสิ้น 373 ชุด พบว่า ประชากรเป็นเพศหญิงร้อยละ 53.6 นอกนั้นเป็นเพศชายร้อยละ 46.4 สำหรับระดับการศึกษาของ ประชากรที่ได้รับการศึกษามากที่สุดร้อยละ80.6 คือชั้นประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ8.3 คือชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย น้อยที่สุดร้อยละ 0.5 คือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ทางด้านอาชีพ ของประชากรร้อยละ 57.3 ประชากรมีอาชีพทำสวนมากที่สุด รองลงมาคือ ประมง ร้อยละ17.6น้อย สุดร้อยละ 0.2 คืออาชีพจักสาน มีช่วงอายุระหว่าง 26-50 ปี มากที่สุด ร้อยละ58.6 รองลงมาได้แก่ อายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 35.9 น้อยที่สุดร้อยละ 7.2 เป็นประชากรที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี ในเรื่องของ รายได้ร้อยละ 43.7 ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ ตั้งแต่ 10,000-50,000 บาท มากที่สุด รองลงมา ร้อย ละ23.8 คือมีรายได้ตั้งแต่ 50,001-100,000 บาท น้อยที่สุดร้อยละ 1.3 มีรายได้ 500,001 ขึ้นไป ส่วน ในเรื่องของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ พบว่าร้อยละ 26.8 ของประชากรเป็นสมาชิกของกลุ่ม สังฆะมากที่สุด รองลงมาร้อยละ11.เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ น้อยที่สุดคือร้อยละ 0.2 ซึ่งมีกลุ่ม ดังนี้ คือกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน , พัฒนาชุมชน , ผู้ใช้น้ำ , สตรี, เงินกู้ศาลา, และกรรมการเงิน ถิ่น,บรรเทาสาธารณภัย ดังตารางที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของประชากรตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง N=373	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด		
เพศ		
-ชาย	173	46.4
-หญิง	200	53.6
การศึกษา		
-ไม่ตอบ	1	0.3
-ไม่ได้รับการศึกษา	3	0.8
-ประถมศึกษา	301	80.7
-มัธยมศึกษาตอนต้น	28	7.5
-มัธยมศึกษาตอนปลาย	31	8.3
-ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	2	0.5
-ปริญญาตรี	7	1.9
อาชีพ		
-ไม่ได้ประกอบอาชีพ	1	0.3
-ทำสวน	214	57.4
-ประมง	66	17.7
-รับจ้าง	44	11.8
-ค้าขาย	22	5.9
-ข้าราชการ	7	1.9
-อยู่บ้าน/แม่บ้าน	13	3.5
-จักสาน	1	0.3
-ช่างเสริมสวย	2	0.5
-นักเรียน/นักศึกษา	3	0.8
อายุ		
-ไม่เกิน 25 ปี	27	7.2
-26-50	212	58.6
-51 ขึ้นไป	134	35.9

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตเห็นไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง N=373	จำนวน	ร้อยละ (%)
รายได้		
-ต่ำกว่า 10,000	63	16.8
-10,000 – 50,000	163	43.7
-50,001 – 100,000	89	23.8
-100,001 – 500,000	49	13.1
-500,001 ขึ้นไป	5	1.3
กลุ่มสมาชิก		
-ออมทรัพย์	28	7.5
-แม่บ้าน	13	3.5
-กลุ่มผู้เลี้ยงหอย	2	0.5
-สหกรณ์ออมทรัพย์	43	11.5
-สัจจะ	100	26.8
-ทุกกลุ่ม	2	0.5
-ผู้สูงอายุ	3	0.8
-กองทุนหมู่บ้าน	12	3.2
-ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	22	5.9
-อนุรักษ์ฯ	11	2.9
-ลูกเสือชาวบ้าน	1	0.3
-พัฒนาชุมชน	1	0.3
-ผู้ใช้น้ำ	1	0.3
-แม่บ้าน/สัจจะ	8	2.1
-สตรี	1	0.3
-สหกรณ์ฯ/รทส./สัจจะ	4	1.1
-สัจจะ/สหกรณ์ออมทรัพย์	10	2.7
-แม่บ้าน/สัจจะ/ลูกเสือชาวบ้าน	8	2.1
-บรรเทาสาธารณภัย	2	0.5
-เงินกู้ศาลา /กรรมการเงินล้าน	2	0.5
-ไม่ได้เป็นสมาชิก	93	24.9

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ไปแจ้งประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วม กิจกรรมการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน

จากการสำรวจกิจกรรมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดร้อยละ93.3เข้าร่วมการทำบุญเข้าพรรษา/งานบุญใหญ่ที่จัดขึ้นที่วัด รองลงมาคือการเลือกตั้ง อบต./ผู้ใหญ่บ้าน คือร้อยละ 91.7 และกิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมน้อยที่สุดคือ การประชุมกลุ่ม ร้อยละ 58.4 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน

กิจกรรม N=373	เข้าร่วม		ไม่เข้าร่วม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การประชุมหมู่บ้าน	267	71.6	106	28.4
ทำบุญเข้าพรรษา/งานบุญใหญ่ๆ	348	93.3	25	6.7
ทำความสะอาดชุมชน	279	74.8	94	25.2
ไปทำบุญในวันพระ	321	86.1	52	13.9
เลือกตั้งอบต./ผู้ใหญ่บ้าน	342	91.7	31	8.3
พัฒนาหมู่บ้าน	316	84.7	57	15.3
ปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ	257	68.9	116	31.1
ประชุมกลุ่มออมทรัพย์	230	61.7	143	38.3
ประชุมกลุ่มอื่นๆ	218	58.4	154	41.3

จากการสำรวจของประชาชนพบว่าร้อยละ74.5เห็นด้วยกับองค์การบริหารส่วนตำบลในเรื่องของการบริหารงานรวดเร็ว สามารถแก้ไขปัญหาได้ ผู้ใหญ่บ้าน65.1 และผู้นำชุมชน 53.4 ตามลำดับ เรื่องการจัดงบประมาณใช้ได้เป็นประโยชน์สูงสุดกับหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับองค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 70.8 ผู้ใหญ่บ้านร้อยละ 61.7 และผู้นำชุมชนร้อยละ 49.3 ตามลำดับ เรื่องการวางแผนดำเนินการพัฒนา ร้อยละ75.6 เห็นด้วยกับองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 66.8 เห็นด้วยกับผู้ใหญ่บ้าน และเห็นด้วยกับผู้นำชุมชนร้อยละ 50.7 การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบเรื่องโครงการฯ ในหมู่บ้าน ประชาชนเห็นด้วยกับองค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 73.2 ผู้ใหญ่บ้านร้อยละ 64.3 ผู้นำชุมชนร้อยละ 49.3 ความโปร่งใสในการบริหารงาน ประชาชนเห็นด้วยร้อยละ 68.6กับองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 58.4 เห็นด้วยกับผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 47.5 เห็นด้วยกับผู้นำชุมชน ดังตารางที่ 4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน

ความคิดเห็น N=373	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่ตอบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การบริหารงานรวดเร็ว แก้ไขปัญหาได้						
-องค์การบริหารส่วนตำบล	278	74.5	79	21.2	16	4.3
-ผู้ใหญ่บ้าน	243	65.1	67	18.0	63	16.9
-ผู้นำชุมชน	199	53.4	27	7.2	147	39.4
การจัดการงบประมาณใช้ได้ เป็นประโยชน์สูงสุดกับหมู่บ้าน						
-องค์การบริหารส่วนตำบล	264	70.8	84	22.5	25	6.7
-ผู้ใหญ่บ้าน	230	61.7	68	18.2	75	20.1
-ผู้นำชุมชน	184	49.3	35	9.4	154	41.3
การวางแผนดำเนินการพัฒนา						
-องค์การบริหารส่วนตำบล	282	75.6	65	17.4	26	7.0
-ผู้ใหญ่บ้าน	249	66.8	50	13.4	74	19.8
-ผู้นำชุมชน	189	50.7	30	8.0	154	41.3
ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเรื่องโครงการฯ						
-องค์การบริหารส่วนตำบล	273	73.2	78	20.9	22	5.9
-ผู้ใหญ่บ้าน	240	64.3	64	17.2	69	18.5
-ผู้นำชุมชน	184	49.3	35	9.4	154	41.3
มีความโปร่งใสในการบริหารงาน						
-องค์การบริหารส่วนตำบล	256	68.6	86	23.1	31	8.3
-ผู้ใหญ่บ้าน	218	58.4	78	20.9	77	20.6
-ผู้นำชุมชน	177	47.5	40	10.7	156	41.8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประชาชนที่มีความคิดเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในหมู่บ้านเนื่องจากต้องการรักษาสิทธิของตนเองและครอบครัวมีจำนวนร้อยละ 46.6 รองลงมาก็คือ เป็นหน้าที่ที่ต้องรับฟัง ร้อยละ 42.1 พอใจที่จะเข้าร่วมร้อยละ 4.0 และพัฒนาหมู่บ้านร้อยละ 3.8 ตามลำดับ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน/กิจกรรมหมู่บ้าน

เหตุผล N=373	จำนวน	ร้อยละ
รักษาสิทธิในการฟังของตนเองและครอบครัว	174	46.6
เป็นหน้าที่ที่ต้องรับฟัง	157	42.1
เกรงใจ อบต./ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน	35	9.4
เป็นคณะกรรมการ	56	15.0
พัฒนาหมู่บ้าน	14	3.8
พอใจ	15	4.0

ภายในชุมชนย่อมมีปัญหาวิธีการที่ประชาชนร้อยละ 58.2ประชาชนร่วมกันประชุมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รองลงมาคือปล่อยให้เป็นที่ของ อบต./ผู้ใหญ่บ้าน /ผู้นำชุมชน ร้อยละ 39.9 น้อยที่สุดคือปล่อยให้เป็นที่ของหน่วยงานของรัฐในการแก้ปัญหา ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน

เหตุผล N = 373	จำนวน	ร้อยละ
ปล่อยให้เป็นที่ของ อบต.	149	39.9
ปล่อยให้เป็นที่ของหน่วยงานรัฐในการแก้ไขปัญหา	42	11.3
ร่วมกันประชุมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	217	58.2

ในการพัฒนาชุมชน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนช่วยในการออกแรงมากกว่าคือร้อยละ 85.3 รองลงมาคือออกเงินร้อยละ 53.9 ออกความคิดเห็นน้อยที่สุดคือร้อยละ 34.3 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนช่วยการพัฒนาชุมชน
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ส่วนช่วยการพัฒนาชุมชน N=373	จำนวน	ร้อยละ
ออกแรง	318	85.3
ออกความคิด	128	34.3
ออกเงิน	201	53.9

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง

ผู้นำชุมชน

ชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว ปัจจุบันมีด้วยกัน 5 หมู่บ้าน คือ บ้านแหลมไปิ๊ะ บ้านเปรี๊ดใน บ้านคลองหลอด บ้านห้วยน้ำขาว และบ้านคันทนา ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม จากการที่ผู้สัมภาษณ์ได้เข้าไปศึกษา พบว่า ประชาชนจะมีความร่วมมือในการทำกิจกรรม เช่น การพัฒนาวัด การปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ ฯ แต่จากการร่วมมือของประชาชน ก็ยังมีช่องว่างระหว่างกลุ่มหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่อาจจะมิจิจกรรมหรือการรวมตัวของประชาชน กิจกรรมที่เกิดขึ้นของแต่ละหมู่บ้านที่เกิดขึ้น ก็คือ ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านจะมีการเรียกประชุมลูกบ้านทุกเดือน เพื่อประชุมกันว่าลูกบ้านมีความเดือดร้อนเรื่องอะไรกันบ้าง มีการชี้แจงการวางแผนการทำงาน โครงการของหมู่บ้านที่จะเกิดขึ้น ฯลฯ ก็จะมีการประชาสัมพันธ์ในวันนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันนั้นคือ ผู้นำชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือประธานกลุ่มต่างๆ ที่มีประชาชนในชุมชนเป็นสมาชิก ถือได้ว่า เป็นกำลังสำคัญในกระบวนการทำงานทางด้านการประสานงานให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งผู้นำการปกครองแต่ละหมู่บ้านก็จะคอยคิดหาแนวทางที่จะทำให้ลูกบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นซึ่งเท่าที่พบ ประชาชนจะมีการตั้งกลุ่มกัน เพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ ลดภาระหนี้สินของครอบครัว กลุ่มที่ตั้งขึ้นโดยการรวมตัวของประชาชน คือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลน กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ การจัดตั้งกลุ่มของประชาชนไม่ใช่โดยประชาชนโดยตรง แต่อาจจะได้แนวคิดจากหน่วยงานราชการ รัฐบาล ในการร่วมดำเนินการให้ชุมชนมีการเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการตั้งโครงการเข้ามาในชุมชน ซึ่งโครงการนั้นอาจจะเข้ามาให้อบรมความรู้ ทักษะ ในการเสริมสร้างอาชีพเสริม เพื่อให้มีรายได้เพิ่มจากอาชีพหลัก การทำเช่นนี้จะทำให้ประชาชนสามารถใช้ความรู้หลังจากการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ไปใช้ประโยชน์ ประชาชนจะมีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองรวมไปถึงชุมชนให้มีการพึ่งพาตนเอง ซึ่งตรงนี้จะก่อให้เกิดความเข้มแข็ง ชุมชนตำบลห้วยน้ำขาวได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการสร้างความรู้แก่คนในชุมชน คือ มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว ตั้งอยู่ที่ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล

ในการจัดตั้งเป็นศูนย์ฯเพื่อความสะดวกในการที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนที่สนใจในการเรียนรู้แต่ละด้าน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ได้มีผู้ให้ความสนใจกับมหาวิทยาลัยชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลห้วยน้ำขาวกันมากขึ้น การจัดตั้งมหาวิทยาลัยชุมชนครั้งนี้จะต้องได้รับความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นสิ่งที่มีผลประโยชน์ต่อประชาชนทุกคน ส่วนในด้านของปัญหาที่ยังเกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังแก้ไขไปได้ยาก ในเรื่องกลุ่มประชาชนที่ทำอาชีพประมง ที่ยังมีการใช้สารกระตุ้นการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทำประมง พบว่าปัจจุบันนี้ยังไม่สามารถแก้ไขได้ แต่หากได้รับความร่วมมือจากกลุ่มประชาชนทุกคน ในการร่วมกันหาทางแก้ไข ก็คงจะสำเร็จได้

วิจารณ์ผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่าประชาชนในชุมชนมีการร่วมกิจกรรมด้วยการทำบุญเข้าพรรษาเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมของประชาชนตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ สมหมาย สาททรัพย์ (2542 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในระดับสูง มีปัจจัยความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ ในระดับสูง ปัจจัยทางการเรียนรู้มีความเข้มแข็งในระดับสูง และปัจจัยทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม มีความเข้มแข็งสูงเช่นกัน และเป็นปัจจัยที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดใน 3 ปัจจัย เพราะในปัจจุบันนี้มีความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ(Conclusion and Recommendations)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ทำการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ 373 ชุด มีจำนวนเพศชายร้อยละ 46.4 และเพศหญิงร้อยละ 53.6 ซึ่งมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียง การศึกษาของประชาชนร้อยละ 80.7 จบชั้นประถมศึกษาประชาชนส่วนใหญ่ทำสวนร้อยละ 57.4 มีช่วงอายุอยู่ที่ 26 – 50 ปี ร้อยละ 58.6 ส่วนรายได้ของประชาชนร้อยละ 43.7 อยู่ในระหว่าง 10,000 – 50,000 บาท/ปี ประชาชนมีการจัดตั้งกลุ่มภายในชุมชน ซึ่งร้อยละ 26.8 เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะ

การมีส่วนร่วม กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งนั้น ประชาชนร้อยละ 93.3 เข้าร่วมการทำบุญเข้าพรรษา และการทำงานใหญ่ๆ ของชุมชน ในการมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็น ประชาชนเห็นด้วยกับการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการบริหารงานรวดเร็วร้อยละ 74.5 การจัดงบประมาณร้อยละ 70.8 การวางแผนงานร้อยละ 75.6 การประชาสัมพันธ์โครงการร้อยละ 73.2 และความโปร่งใสในการบริหารงานร้อยละ 68.6 ในส่วนของการเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชนร้อยละ 46.6 ประชาชนต้องการที่จะรักษาสิทธิของตนเองและครอบครัวในการรับรู้เรื่องราวภายในชุมชน ในกรณีที่มีปัญหาในชุมชนประชาชนร้อยละ 58.2 จะมีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ในเรื่องของการพัฒนาชุมชน ร้อยละ 85.3 ประชาชนจะช่วยกันออกแรง ในการร่วมกันพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วม กิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ตั้งแต่ร่วมกันดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการพัฒนา เป็นชุมชนที่เข้มแข็งเห็นได้จาก มีการสร้างงานในชุมชน ช่วยให้ประชาชนมีรายได้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จนสามารถทำให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะต่องานวิจัย

1. ในการมีส่วนร่วมการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในแผนการพัฒนาทุกเรื่อง
2. ควรมีการประชุมของผู้นำทางการปกครองของชุมชนทุกเดือน เพื่อทราบว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในหมู่บ้าน และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข
3. ผู้นำชุมชน ควรหาแนวทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชน ให้มีความร่วมมือในการทำกิจกรรม และร่วมกันทำงาน เพื่อสร้างความสามัคคี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะ ต่อการทำวิจัย

1. ควรมีการวางแผนการทำงาน ให้เป็นขั้นตอน เพื่อความสะดวกและรวดเร็วของการทำงานวิจัย
2. หากมีข้อผิดพลาดในขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่งควรรีบดำเนินการแก้ไข เพราะอาจจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานขั้นต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา ชมดี.2524.การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษากรณี
โครงการสารภีตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.วิทยานิพนธ์ปริญญา
สังคมศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- กันยา สุวรรณแสง.2535.จิตวิทยาทั่วไป.กรุงเทพมหานคร: สำนักอักษรพิทยา
- กนิษฐา กาญจนรังษิณนท์.2000.[ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก:[http://www.wetlab.virtualave.net/
webboard/00526.html](http://www.wetlab.virtualave.net/webboard/00526.html).
- นออ่าน วุฒิกรมรรักษ์.2526.ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในโครงการสร้างงานในชนบท:ศึกษากรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่น ตำบลคุ้มพยอม
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- ทิตยา สุวรรณชฎ.2524.สังคมวิทยา.กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์.2527.การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.กรุงเทพมหานคร:ศูนย์การ
ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์.2543.กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง.(พิมพ์ครั้งที่ 4).ขอนแก่น:ศูนย์
ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร่วมกับเครือข่าย
ประชาคมสุขภาพในท้องถิ่น.
- นิคม วิชัยดิษฐ์.2534.ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐบาลและกรรมการกลางหมู่บ้านต่อโครงการหมู่บ้าน
ป้องกันตนเองชายแดนไทย-มาเลเซีย ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชายแดนเขต จังหวัด
สตูล.วิทยานิพนธ์.สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์.2537.กลวิธีแนวทางและวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
พัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์,
บรรณาธิการ.กรุงเทพมหานคร:ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
จังหวัดนครปฐม.
- ปาน กิมปี.1999.[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:<http://www.wetlab.virtualave.net/webboard/00751/html>.
- ไพจิตร ไตรวงษ์ย่อย.2538.การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน.ศึกษากรณีบ้านป่า
ตัน ตำบลปงน้อย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย.วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รักบ้านเกิด.2002.[ออนไลน์]เข้าถึงได้จาก:[http://www.rakbankerd.com/benny/01jam/thaiinfor/country info/index.html](http://www.rakbankerd.com/benny/01jam/thaiinfor/country%20info/index.html).

รัชณี เศรษฐ์.2528.สังคมวิทยาชนบท.กรุงเทพมหานคร:อักษรการพิมพ์

ลัดดาวัลย์ อนุกุล.2522.ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม

สงเคราะห์ของสตรีอาสาสมัคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.

วิสุทธิ สุทธิบุญ.2542.ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการ ประชาชน ตามโครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชนใน 3 จังหวัด ฝั่งอันดามัน.วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต เอกบริหารการศึกษา.มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา.

สมหมาย สาททรัพย์.2542.ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวพุทธ:ศึกษากรณี ชุมชนศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ.วิทยานิพนธ์.สาขาวิชาพัฒนาชุมชน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.

สัจญา สัจญาวิวัฒน์.2523.การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น.วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.

เสน่ห์ จามริก,ยศ สัตสมบัติและบรรศักดิ์ อูวรรณ.2536.ป่าชุมชนในประเทศไทยแนวทางการพัฒนา เล่ม 1.กรุงเทพมหานคร:สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

อนงค์ พัฒนจักร.2535.การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น.วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.

เอกอิสร วรณศรี.2002.[ออนไลน์]เข้าถึงได้จาก:<http://www.tumbon.hostdozy.com/doc/community.html>.

อักรพล วรรณสุทธะ.2543.ภาวะผู้นำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเอง:ศึกษากรณีเปรียบเทียบบ้านติลารักษ์กับบ้านดินสำราญ อ.พินูม้งสาหาร จ.อุบลราชธานี.วิทยานิพนธ์สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถาม

การวัดการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความ หรือเติมคำลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง
กรุณาอ่านคำสั่งชี้แจงที่ปรากฏในแต่ละข้ออย่างละเอียดก่อนลงมือตอบ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของเกษตรกร

1. เพศ 2. อายุปี
3. การศึกษา 4. อาชีพ
5. เป็นสมาชิกกลุ่ม 6. รายได้เฉลี่ยต่อปีบาท

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน

1. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมใดบ้าง ในหมู่บ้านและชุมชนของท่าน เหตุผลของการไม่เข้าร่วม

กิจกรรม	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม	เหตุผลการเข้าร่วม
1. การประชุมหมู่บ้าน			
2. ทำบุญเข้าพรรษา/งานบุญใหญ่ๆ			
3. ทำความสะอาดชุมชน			
4. ไปทำบุญในวันพระ			
5. เลือกตั้งอบต./ผู้ใหญ่บ้าน			
6. พัฒนาหมู่บ้าน			
7. ปลูกระยะไม้ในวันสำคัญ			
8. ประชุมกลุ่มออมทรัพย์			
9. ประชุมกลุ่ม เช่น กลุ่มสหกรณ์การเกษตร/ กลุ่มสาธิตการตลาด/กลุ่มอื่นๆ.....			
10. อื่นๆ.....			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน

ความคิดเห็น	องค์การบริหารส่วนตำบล		ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้นำชุมชน	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. ความคิดเห็นเรื่องการบริหารงานรวดเร็วสามารถแก้ไขปัญหาได้						
2. การจัดการงบประมาณใช้ได้เป็นประโยชน์สูงสุดกับหมู่บ้าน						
3. การวางแผนดำเนินการพัฒนา						
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบเรื่องโครงการฯ ในหมู่บ้าน						
5. มีความโปร่งใสในการบริหารงาน						
6. อื่นๆ ระบุ.....						

3. ท่านเข้าร่วมการประชุมหมู่บ้าน/กิจกรรมหมู่บ้านเพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () รักษาสิทธิในการรับฟังของตนเองและครอบครัว
- () เป็นหน้าที่ที่ต้องรับฟัง
- () เกรงใจ อบต./ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน
- () เป็นคณะกรรมการ
- () อื่นๆ ระบุ.....

4. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น ปัญหาถนน ปัญหาสุขภาพติดเป็นต้น ท่านและคนในชุมชนมีวิธีการแก้ไขอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ไม่แก้ไข
- () ปล่อยให้เป็นที่ของอบต./ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ในการแก้ไขปัญหา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- () ปล่อยให้เป็นที่ของรัฐในการแก้ไขปัญหา
- () ร่วมกันประชุมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- () อื่นๆ ระบุ.....

5. ท่านคิดว่าท่านมีส่วนช่วยอย่างไรบ้างในการพัฒนาชุมชนของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ออกแรง
- () ออกความคิด
- () ออกเงิน
- () อื่นๆ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้